

Capitolul 8

Comportament politic - prezentarea domeniului

Edward G. Carmines
Robert Huckfeldt

A cincizecea aniversare a epocii moderne în domeniul comportamentului politic a fost celebrată (destul de discret) în 1994. Considerăm 1944 ca anul de naștere a erei moderne pentru că în acest an Paul Lazarsfeld și colegii săi de la Bureau of Applied Social Research, Columbia University au publicat primul studiu de inspirație academică al unei campanii electorale în care obiectul investigației era constituit de alegătorii individuali. Studiul lor, care utiliza date culese în Elmira, New York, în timpul alegerilor prezidențiale din 1940, era destul de primitiv în unele aspecte și destul de avansat în altele. Important este însă faptul că acest studiu a impus o paradigmă intelectuală solidă în studiul comportamentului politic - o paradigmă intelectuală pe care o vom trata în detaliu în cele ce urmează. Contribuția fundamentală a acestui studiu la dezvoltarea unei abordări moderne a fost plasarea centrului de interes al investigației pe alegătorul individual, ceea ce a determinat în bună măsură transformarea cercetărilor în domeniul cetățeniei și politicii democratice.

Sociologii de la Columbia nu au fost singurii cercetători care în această perioadă erau interesați de individ ca cetățean. Alte două direcții de cercetare, care de asemenea tratează politica democratică din perspectiva alegătorilor individuali, au început să se dezvolte în aceeași perioadă postbelică. Seria de cercetări Studiul Alegerilor Naționale Americane (The American National Elections Study) ca și studiul realizat de Campbell, Converse, Miller și Stokes (1960) utilizează de asemenea date din timpul alegerilor din 1948. Și teoriile economice ale democrației au origini în aceeași perioadă, cea mai cunoscută dintre primele lucrări în acest domeniu fiind cea a lui Anthony Downs (1957). Împreună, aceste eforturi au condus la constituirea a trei școli distincte în domeniul comportamentului politic: tradiția sociologiei politice, dezvoltare a direcțiilor de cercetare instituite de Bureau of Applied Research, Columbia University, tradiția psihologiei politice ale cărei origini le constituie cercetările conduse în cadrul Center for Survey Research, University of Michigan, și tradiția economiei politice care a demarat aplicarea serioasă a conceptelor de raționalitate și interes individual în studiul comportamentului cetățeanului.

Pericolul în identificarea acestor tradiții separate este de a ignora trăsăturile lor comune și de a ne concentra asupra diferențelor, de a nu mai vedea pădurea din cauza copacilor. Teza acestui capitol este că fiecare dintre cele trei tradiții lansează o provocare distinctă la adresa teoriei democrației. Chiar dacă, fiecare în parte a înregistrat un progres semnificativ în formularea unor răspunsuri la aceste provocări distincte, aceste tradiții tind să conveargă spre o perspectivă unitară asupra rolului cetățeanului în politica democratică. Am putea într-adevăr să spunem că această convergență a produs un nou model empiric al cetățeanului societății democratice, și în consecință, o perspectivă revizuită a politicii democratice. Nu am vrea să sugerăm că nu

continuă să existe diferențe importante - o mare parte a acestui capitol va fi dedicată examinării implicațiilor acestor diferențe. Dorim să atragem atenția asupra revoluției în studiul comportamentului electoral pe care cele trei tradiții au reușit să o genereze, asupra faptului că ele se concentrează pe o problemă intelectuală comună, și asupra convergenței care a marcat dezvoltarea lor de-a lungul timpului.

Care este originea trăsăturilor comune? Cea mai importantă dintre caracteristicile comune este interesul pentru individ - interes care a rezistat în studiul comportamentului politic. Mai mult, fiecare dintre cele trei tradiții a contestat - chiar dacă în mod diferit - capacitatea cetățeanului de a funcționa într-un sistem politic democratic, adresând astfel o provocare teoriei democrației. Într-adevăr, nu e deloc o exagerare să spui că această provocare a constituit o mare parte din agenda intelectuală a cercetării în domeniul comportamentului politic în ultimii 50 de ani. Sociologii politici au fost forțați să considere determinarea socială ca o provocare la modelul cetățeanului independent. Psihologii politici au confruntat vacuumul cunoștințelor politice care caracterizează cetățeanul tipic cu implicațiile teoriei democrației, implicații condiționate de existența unor cetățeni capabili de a lua decizii, cu un nivel înalt de discernământ și sofisticare politică. Economisții politici au atras atenția asupra a ceea ce constituie probabil cea mai gravă dintre dilemele cetățeanului: de ce ar investi un individ rațional în îndatoririle cetățenești când efectul fiecăreia dintre investițiile individuale e probabil să fie extrem de mic sau lipsit de importanță?

În timp ce fiecare din cele trei tradiții au adreasat câte o provocare distinctă capacității individului cetățean și în consecință potențialului politicii democratice, răspunsurile oferite au avut un grad ridicat de convergență. Fiecare tradiție a ajuns la o reconciliere, de un anumit tip, între capacitățile cetățeanului real și cerințele teoretice impuse de o politică democratică. În realizarea acestei reconcilierii însă, s-a dezvoltat un nou model empiric, un model care este în mare măsură comun tuturor celor trei tradiții. Iar punctul de convergență între cele trei tradiții se află cetățeanul orientat spre scop și motivat instrumental.

Un cetățean orientat spre scop și motivat instrumental este bineînțeles cetățeanul descris de tradițiile economiei politice. Astfel, într-un sens esențial, acest model al cetățeanului și această tradiție intelectuală au fost cele care au lansat provocarea fundamentală pentru cercetarea în domeniul comportamentului politic. Într-o altă formulare, tradiția economiei politice a încurajat atât sociologia politică cât și psihologia politică să reconsidere - și în același proces să redescopere - propriile origini în analiza cetățeanului orientat spre scop și a comportamentului politic.

Începem acest capitol cu o scurtă trecere în revistă a perspectivelor tradiționale asupra cetățeniei democratice propuse de tradiția economiei politice. Vom arăta apoi cum, oarecum ironic, în ciuda faptului că modelul cetățeniei democratice a dus în final la un drum închis, același model a încurajat renașterea interesului pentru studierea cetățeanului orientat spre scop, motivat instrumental în cadrul cercetării comportamentului politic în general. Scopul nostru nu este să facem o prezentare a tuturor cercetărilor din domeniul comportamentului politic ci de să identificăm curente emergente care exemplifică această nouă viziune a cetățeanului într-o societate democratică.

I Provocarea economiştilor

Poate că provocarea cea mai importantă la adresa perspectivei asupra cetăţeniei democratice a fost formulată de Anthony Downs (1957) în cadrul “teoriei economice a democraţiei”. Downs arăta că, dacă cetăţenii ar acţiona raţional pentru a servi interesul propriu definit individual, ei ar putea foarte bine să se abţină de la a vota în timpul alegerilor. Abţinerea raţională este un răspuns destul de rezonabil atunci când beneficiile pe care orice votant le are în urma participării la alegeri sunt comparate cu costurile participării, după din aceste beneficii se scade foarte mult datorită şansei microscopice pe care participarea unui singur votant o are de a juca un rol esenţial în determinarea rezultatului alegerilor. Într-adevăr, pe baza unui astfel de calcul, e destul de clar că singurul curs de acţiune raţional este acela de a te abţine de la vot.

Acelaşi calcul ar putea fi invocat şi în analiza altor activităţi cetăţeneşti. În mod particular, costurile pentru a deveni informat despre problemele politice sunt adesea mult mai mari decât costurile participării la vot, astfel că şi în acest caz aceeaşi analiză este aplicabilă. Cetăţenii ar putea acţiona conform unor strategii mai bune pentru a-şi realiza interesele dacă ar avea la dispoziţie informaţii mai bune şi mai complete. Dar dată fiind şansa minimă ca orice act individual să fie decisiv, ce rost are? De ce s-ar mai strădui cineva să fie bine informat?

Analiza lui Downs asupra abţinerii raţionale şi costurilor obţinerii unui nivel ridicat de informare este premergătoare unui alt atac academic care vizează un spectru larg de probleme ale acţiunii colective dintr-o perspectivă mai generală - e vorba aici în special de cercetările realizate de Olson (1965) care a analizat organizaţiile politice precum şi dificultăţile în obţinerea şi păstrarea calităţii de membru. Poate că ultimul tribut adus ambelor analize este faptul că ele au stimulat o activitate intelectuală intensă atât în cadrul cât şi în afara tradiţiei economiei politice. O parte semnificativă a acestui effort intelectual a avut ca scop reconcilierea dintre aşteptările generate de modelele economiei politice şi realitatea empirică. Cu alte cuvinte, date fiind stimulentele puternice care ar putea determina un individ să nu-ţi îndeplinească îndatoririle şi să evite asumarea responsabilităţilor, de ce totuşi mai participă cineva la alegeri, de ce se înscrie în organizaţii sau continuă să se infromeze despre problemele politice? Poate că, ironic, sarcina reconcilierii expectaţiilor teoretice cu realitatea empirică este mai uşor de realizat în ce priveşte organizaţiile politice. Importanţa coerciţiei, a recompenselor selective, şi a structurilor instituţionale (Ostrom 1990) pentru prezervarea pe termen lung şi pentru supravieţuirea cooperării politice este acum în mare măsură acceptată, deşi există şi voci contradictorii (Knoke 1990, Chong 1991).

O provocare mai dificilă a apărut în legătură cu cea mai răspândită şi fundamentală responsabilitate civică - decizia de a participa la alegeri şi de a fi informat în problemele politice. În acelaşi timp în care Downs formula argumente pertinente în favoarea abţinerii raţionale - unul din efecte fiind un număr destul de mare de politologi care au fost convertiţi la non-participare individuală! - suntem martorii unei participări destul de larg răspândite. Mai mult chiar, şi în mod special în cazul Statelor Unite, nivelul de informare şi de participare sunt cele mai înalte în rândul celor cu nivelul de educaţie cel mai înalt - aceia care ar trebui să fie cei mai capabili să înţeleagă că exerciţiul îndatoririlor civice nu este în beneficiul interesului lor individual. Pe scurt, logica simplă şi persuasivă a abţinerii raţionale este contrazisă de câteva dovezi empirice clare în ce priveşte modul în care funcţionează sistemul politic democratic.

O cantitate semnificativă de cerneală a fost sacrificată în încercarea de a rezolva această dilemă. Începând cu anii '60 economiștii politici încearcă să reconcilieze evidența unei participări larg răspândite cu logica abținerii raționale - un efort care a fost probabil urgentat de un grup de critici care au văzut ideea civismului rațional ca o idee eșuată. Nu avem înclinația și nici nu este acesta locul pentru a ne angaja într-o prezentare extensivă a acestor eforturi (vezi Aldrich 1993 și Jackman 1993), cu excepția menționării faptului că în majoritatea lor au eșuat. În final, esențial pentru acest capitol este să menționăm faptul că răspândirea largă a unui nivel ridicat de informare politică și a participării la alegeri nu pot fi explicate din punctul de vedere al unui calcul al beneficiilor pe termen scurt pentru că, așa cum susține Fiorina (1990), participarea și căutarea de informații sunt activități valorizate intrinsec. Oamenii își îndeplinesc îndatoririle civice pentru că acest lucru le face plăcere, sau pentru că se simt vinovați dacă nu le îndeplinesc, sau pentru că le este teamă să nu pară ridicoli într-o conversație din timpul pauzei de masă. Important este faptul că realizarea îndatoririlor cetățenești are valoare în sine.

Înseamnă oare aceasta că alegătorii nu sunt raționali? Sau, și mai important, înseamnă că noi nu putem să considerăm profitabilă decizia de a ne informa și de a participa la vot în contextul unui calcul rațional? Acestea sunt întrebări chiar absurde, iar absurditatea lor poate fi pusă în evidență printr-o analogie cu un exemplu de comportament de consumator (rațional) pur. Unul dintre autorii acestui articol are un Volvo, iar celălalt are o mașină produsă de General Motors. Clientul GM consideră că proprietarul Volvo-ului are o preferință ciudată care îl determină să cheltuiască o sumă considerabilă pentru mașina sa, sumă care ar putea fi utilizată mai productiv în altă parte - cel puțin mai productiv din punctul de vedere al preferințelor clientului GM. Și totuși co-autorul său îi place Volvo. El ar putea chiar să fie dispus să ofere argumente care să susțină faptul că Volvo merită prețul mai mare, dar în final lui pur și simplu îi place Volvo. Acum dacă rata schimbului valutar s-ar schimba și prețul unei mașini Volvo ar crește chiar mai mult, acest co-autor ar putea să fie mai isteț și să cumpere un Chevrolet. Și astfel, co-autorul care preferă Volvo nu este irațional. Numai că lui chiar îi place Volvo.

Demonstrând că abținerea rațională este cea mai bună soluție pentru cetățenii care își bazează decizia de vota pe considerente care țin de un interes personal definit foarte restrictiv, Downs a arătat că nivelul relativ ridicat de participare poate fi cel mai bine explicat ca o manifestare a unei activități care este valorizată intrinsec. Cetățenii care citesc New York Times și merg la vot nu sunt iraționali - lor pur și simplu le face plăcere să voteze, sau poate că s-ar simți vinovați dacă nu ar vota. Cu toate acestea, preferințele lor nu sunt definitive. Dacă o campanie electorală ar fi deosebit de negativă, sau dacă nici unul dintre candidați nu ar prezenta nici un fel de interes, sau dacă rezultatul alegerilor este predeterminat, sau dacă în ziua alegerilor e furtună, ei ar putea să decidă să nu se prezinte la vot. Pe scrut, preferința lor pentru exprimarea votului nu este absolută, este doar unul dintre factorii care sunt luați în considerare atunci când ei decid dacă vor vota sau nu.

Din nefericire, dezbaterile despre cetățeanul rațional au luat o turnură cu totul neproductivă și au eșuat pe un drum închis. Argunemtele pro sau contra raționalității cetățenilor tind să fie foarte ineficiente. Un indicator al succesului înregistrat de tradiția economiei politice este măsura în care a reușit să încurajeze alte tradiții intelectuale din domeniul comportamentului politic să redescopere propriile lor rădăcini în analiza intereselor cetățeanului și a

comportamentului politic. O mare parte din dezvoltările acestor tradiții sunt determinate de redescoperirea de către politologi a problemei intereselor individuale ale cetățeanului.

Într-adevăr, o parte semnificativă a progresului în cercetarea comportamentului politic în ultimii patruzeci de ani, începând cu lucrarea lui Simon (1957) a fost o replică la provocarea economiștilor politici - provocarea de a redescoperi rolul intereselor individuale ale cetățeanului în funcționarea sistemului politic democratic. Nu vrem să sugerăm că teoria jocurilor a devenit sau că ar trebui să devină vocabularul preferat al politologilor, sau că alte tradiții în cercetarea comportamentului politic au pierdut în fața paradigmei alegerii raționale. Dimpotrivă, argumentul nostru este că celelalte tradiții în cercetarea comportamentului politic au atribuit un nou rol problemelor intereselor cetățeanului în propria lor istorie intelectuală.

II Răspunsul sociologiei politice

O idee fundamentală a școlii de la Columbia a fost că atributele sociale sunt importante nu pentru că ele s-ar traduce direct și deterministic într-un set de interese și în consecință de preferințe ci mai degrabă pentru că ele localizează indivizii în structura socială și influențează astfel modul de expunere al acestora la informația politică (McPhee et al. 1963). Chiar dacă acest argument este sofisticat și are implicații solide, primele studii ale cercetătorilor de la Columbia, și în special "*The People's Choice*" au fost puternic criticate. Să luăm în considerare de exemplu următoarea formulare: "o persoană gândește politic, și există social. Caracteristicile sociale determină preferințele politice" (1944:27).

Într-o astfel de formulare și probabil în afara contextului original afirmația de mai sus este un exemplu evident de determinism social. Unde ar mai fi locul științei politice într-o astfel de formulare a problemei? Este politica doar un reziduu al vieții sociale? Ar fi mai corect să considerăm științele politice ca un subdomeniu al sociologiei? În răspunsul lor clasic, Key și Munger (1959) încearcă o definiție a caracterului unic, independent și idiosincronic al politicii. Utilizând cazuri politice oferite de districte din statul Indiana, ei susțin că dezvoltarea loialităților politice ia întorsături particulare și neașteptate, și că, în consecință, nu există nici o corespondență simplă, unu-la-unu între preferințele politice și caracteristicile sociale. Preferințele politice sunt legate de caracteristicile sociale într-un anumit mod într-un context specific și într-un mod cu totul diferit într-un alt context. Astfel, politica nu este un simplu reziduu al vieții sociale, iar preferințele politice nu sunt determinate simplu și social.

Răspunsul lui Key și Munger este adesea înțeles ca o respingere a determinismului social considerat inerent studiilor școlii de la Columbia, dar mai important este faptul că oferă o reconstruire a tradiției sociologiei politice din perspectiva politologilor. Argumentul celor doi autori (Key și Munger) este un atac direct la ideea că preferințele politice sunt consecințe directe ale intereselor politice definite în funcție de caracteristicile individuale. Dacă am vrea să înțelegem alegătorii din Indiana, trebuie să-i înțelegem diferențiat în funcție de locul în care ei trăiesc, de circumstanțele care îi înconjoară, iar o astfel de înțelegere nu se poate realiza dacă îi studiem doar ca indivizi separați de un anumit loc și timp.

Contribuția lui Key la tradiția sociologiei politice este probabil cel mai bine reprezentată de analiza sa asupra alegătorilor albi în contextul politic al statelor din sud *Southern Politics*

(1949). Key oferă o prezentare convingătoare a politicii rasiale în lucrarea să în care demonstrează că ostilitatea rasială în sud variază în funcție de concentrația populației de culoare din districtele investigate. Teza centrală a lucrării *Southern Politics* este că evoluția istorică a contextului politic din sud a depins de dominanța relativă a cetățenilor albi sau negri în cadrul populațiilor locale. (Pentru informații recente în legătură cu acest argument vezi: Mathews și Prothro 1963; Wright 1976; Giles și Evans 1985; Huckfeldt și Kohfeldt 1989, și Alt 1994). Cum reușește însă, Key să evite propria să acuză în demonstrația pe care o oferă în sprijinul ideii că ostilitatea rasială a albilor este o funcție directă de concentrația populației de culoare locale? Ce anume face ca în această demonstrație politicul să nu devină o anexă a vieții sociale, într-o definiție mai generală?

Key vede conflictul social ca un produs al politicii și al scopurilor acolo unde interesele participanților la conflict sunt definite contextual, local. În formularea sa (1945:5) problema centrală în districtele cu o concentrație mare a populației de culoare era “menținerea controlului de către minoritatea albă”. În analiza lui Key, ostilitatea rasială este explicată prin interesul politic individual, chiar dacă definirea ostilității rasiale se face prin referire la un set particular de circumstanțe structurate social. Astfel, ceea ce îl salvează pe Key este conceptul de scop individual așa cum este el definit într-un timp și un loc particular. Key consideră de la sine înțeles că în general, albi din sudul postbelic au ca scop principal menținerea dominației politice. Acțiunile pe care albi le inițiază pentru îndeplinirea acestui obiectiv depind însă de caracteristici situaționale specifice. Menținerea dominației albilor s-a putut realiza în regiunile deluroase din Mississippi pentru că acolo erau foarte puțini negri, dar a fost problematică în regiunea deltei unde concentrația populației de culoare era mult mai mare. Pe scurt, putem observa că integrarea scopurilor individuale cu circumstanțele mediului apare chiar foarte devreme în dezvoltarea modernă a tradiției sociologiei politice - o temă care va fi abordată din nou în studii mai recente ale consecințelor politice determinate de contextele și rețelele care înconjoară individul cetățean.

A Contexte sociale

Înțelegerea politicii cetățeanului în cadrul contextului politic și social în care acesta este inclus este o problemă care se înscrie foarte bine în tradițiile sociologiei politice așa cum au fost acestea înțelese de Key, Lazarsfeld și alții. Într-adevăr, un număr semnificativ de lucrări din grupul studiilor care investighează votul se adresează problemelor contextelor și rețelelor în care sunt incluși cetățenii - o literatură inaugurată de impactul lucrărilor lui Warren Miller (1965) și Robert Putnam (1966). Chiar dacă există suprapuneri semnificative în studiul contextelor și a rețelelor acestea oferă totuși instrumente conceptuale semnificativ diferite în înțelegerea impactului structurii sociale asupra politicului. Studii mai recente s-au concentrat asupra relațiilor dintre rețele și contexte, dar o astfel de strategie presupune ca ele să fie înțelese ca și constructe separate.

Contextele sociale au consecințe asupra politicului pentru că ele influențează probabilitatea interacțiunilor sociale între grupuri și în interiorul granițelor acestora afectând astfel fluxul informației relevante pentru politică. În consecință, contextele sociale sunt poate cel mai bine definite în termenii compoziției sociale (Eulau 1986), și în acest sens un context poate fi înțeles ca o anumită compoziție socială a unui mediu. Acest mediu poate fi definit în mod diferit - un

club, un cartier, o biserică, o țară, o provincie - și are o multitudine de proprietăți definitorii. Unele medii sunt vechi, mari, circumscrise geografic, izolate, și atractive în timp ce altele nu sunt așa. În mod similar, contextul social al unui mediu poate fi definit în termenii variatelor sale proprietăți compoziționale - proporția locuitorilor care sunt social democrați, liberali, catolici, activi politic, și bine educați. Mai mult, s-a încercat chiar estimarea consecințelor pe care le-ar putea avea eterogenitatea în interiorul contextelor, eterogenitate definită ca dispersie în jurul unei tendințe centrale a contextului respectiv.

Definite astfel, contextele se situează dincolo de posibilitatea unui control individual - ele nu sunt construite prin intermediul preferințelor individuale. Aceasta nu înseamnă că oamenii nu pot să se localizeze într-un anumit context și să evite un altul. Într-adevăr astfel de decizii de localizare pot fi motivate strategic pe baza unor criterii sociale, politice și economice. Observația importantă aici este însă că odată ce o persoană este localizată într-un anumit context e nevoie de eforturi eroice pentru a putea să-și schimbe contextul respectiv. Bineînțeles că exemple de astfel de eforturi eroice există: membrul de partid care activează în districtul său, membrul organizației Martorii lui Jehova care încearcă să-și convertească vecinii de cartier, și așa mai departe. Dar probabil că cei mai mulți dintre noi luăm contextele ca atare. Astfel, dată fiind absența problemei de auto-selectare, contextele sunt tratate ca exogene unui actor individual.

Când poate fi ignorată problema auto-selecției? În mod particular, auto-selecția devine o ipoteză mai puțin plauzibilă în cazul unor unități de agregare foarte mari, când motivele care determină apartenența locală nu sunt relevante politic, când demonstrarea unui efect contextual este legată empiric de un proces dinamic, când efectul contextual este în relație cu un conflict social sau politic, și în general, când un mecanism de influență contextuală mai sofisticat este implicat. Vom considera în continuare toate aceste situații pe rând.

În primul rând să considerăm dimensiunea unității de agregare. Într-un studiu fascinant, Erikson, Wright și McIver (1993) au demonstrat importanța culturii politice la nivelul statului în determinarea structurii coalițiilor politice și a comportamentului alegătorilor individuali. Există în studiul lor un număr destul de mare de alte motive pentru respingerea argumentului auto-selecției, dar chiar și la un nivel mai puțin sofisticat, ne-am aștepta oare ca oamenii să aleagă statele (sau provinciile, sau județele) în care să-și stabilească reședința luând în considerare motive relevante politic? Pe măsură ce unitățile de agregare devin mai mari plauzibilitatea auto-selecției ca factor determinant al efectelor contextuale devine din ce în ce mai mică.

În al doilea rând, un număr din ce în ce mai mare de studii își propun să demonstreze existența efectelor contextuale abordând o perspectivă temporală. Huckfeldt și Sprague (1990; 1995) arată cum campaniile politice potențază efectele contextuale - efectele sunt mai puternice la finalul campaniei - și că magnitudinea acestei medieri este sistematic diferită la grupuri constituite în funcție de caracteristici individuale. Grofman și alții (1993) și Carmines și alții (1995) arată că efectul prezentat anterior și pe care l-am putea numi "efectul Key" poate fi demonstrat în perspectivă temporală. Ambele studii susțin faptul că exodul albilor din Partidul Democrat a fost accelerat de evenimentele din anii '60 în regiunile cu o concentrație mai mare a populației de culoare. Formulări dinamice ca acestea sunt destul de dificil de interpretat în

termenii argumentului auto-selecției: pot oare oamenii să își schimbe locația între momentele diferite ale observațiilor cercetătorului astfel încât această relocalizare să genereze apariția unui fals efect al perioadelor istorice?

În al treilea rând, “efectul Key“ este ferit de problema auto-selecției prin încă o demonstrație. Atunci când un efect contextual își are rădăcinile în ostilitate politică sau socială auto-selecția pierde din nou din plauzibilitate. Dacă albi din sud care trăiesc în regiuni populate majoritar de negri ar fi manifesta ostilitate rasială față de negri cum am putea susține că acest lucru ar fi determinat de auto-selecție? Oare se stabilesc albi ostili rasial în regiuni populate majoritar de negri pentru a fi mai aproape de obiectul ostilității lor? Într-un astfel de exemplu, comportamentul politic este destul de clar previzibil, prin modele poate complexe dar care iau în considerare contextul social (Huckfeldt 1986; Huckfeldt și Kohfeld 1989).

În final, argumentul existenței unor probleme de auto-selecție este contrazis și de specificări mult mai sofisticate. Una din contribuțiile cele mai importante în această direcție aparțin autorilor Erbring și Zoung (1979) care susțineau că efectele contextuale ar trebui văzute ca feed back endogen al interdependenței comportamentale. În aceeași problemă, Przeworski (1974), Sprague și Wstfield (1979), Huckfeldt (1983; 1984; 1986) și Przeworski și Sprague (1986) oferă argumente care, în general, reușesc să îndrepte dezbaterile din literatura interesată de problemele efectelor contextuale în direcția interdependenței comportamentale și informaționale ca alternativă la argumentele care susțin existența unei influențe datorate unor caracteristici sociale comune diferitelor grupuri. Concentrându-se asupra informației comunicate social și a comportamentului interdependent ca medii ale influenței contextuale, literatura axată pe efectele contextuale s-a îndepărtat de studiile anterioare care explicau influența contextuală prin existența grupului de referință socială. Să considerăm de exemplu, explicația oferită de Langton și Rapoport (1975) pentru preferința electorală a muncitorilor din Santiago pentru candidatul Allende: muncitorii care au trăit printre alți muncitori au ajuns să se identifice cu aceștia și de aceea l-au sprijinit pe Allende. În ciuda faptului că o astfel de explicație ar putea părea destul de convingătoare, ea este totuși vulnerabilă la contrargumentul auto-selecției: numai muncitorii care se identifică, cu statutul de muncitor aleg să trăiască într-un mod caracteristic majorității muncitorilor.

Așa cum arată studiile mai recente, disputa în legătură cu auto-selecția are implicații mai complexe decât simpla precedență temporală. La un nivel mai profund, aceste dezbateri pun în discuție rolul pe care îl joacă scopurile individuale, exogenitatea preferințelor individuale, precum și forma efectelor structurale independente asupra comportamentului individual. Descrieri mai complete ale influenței contextuale permit o reconciliere între scopul individual și efectul exogen independent al structurii sociale. O astfel de explicație însă, implică de obicei existența unui mariaj între contexte sociale, rețele sociale, și cetățenii interdependenți care acționează având scopuri bine definite pe baza obiectivelor politice.

În rezumat, auto-selecția nu reprezintă o repudiare a influenței mediului. Dacă oamenii decid să nu se înscrie în filiera locală a organizației Sierra Club pentru că mulți dintre membrii acestei organizații sunt environmentaliști radicali, e destul de dificil să susții că alegerile politice sunt independente de contextul social. Oamenii aleg să facă parte din anumite medii și

să evite altele dar nici una dintre aceste alegeri nu poate fi interpretată înafara intersecției dintre individ și mediu.

B Rețele sociale

În timp ce contextele au o structură definită și sunt externe individului rețelele sociale sunt creațiile indivizilor și ale alegerilor acestora. Chiar dacă de obicei indivizii nu au prea mult control asupra compoziției politice și sociale a mediului care îi înconjoară, ei pot să controleze rețelele de contacte sociale pe care le stabilesc în cadrul acestor medii. Astfel, contextul social are rolul de constrângere impusă de mediu asupra individului - și în special asupra patternurilor de interacțiune socială - iar cetățenii pot alege doar dintre alternativele care sunt impuse de mediu. În anumite cazuri alegerile individuale sunt chiar total subordonate acestor constrângeri. De exemplu, la o petrecere tipică organizată într-o localitate ca Peoria (destinație preferată de oamenii de afaceri) este foarte puțin probabil ca o persoană să aibă o conversație despre socialism chiar dacă atât persoana respectivă cât și eventualul partener au simpatii socialiste. Totuși, în alte împrejurări, alegerile individuale nu se confruntă cu dificultăți atât de mari datorate contrângerilor mediului.

Să luăm în considerare rezultatele empirice ale studiului lui Finifter (1974) asupra problemei politicii la locul de muncă, studiu în care autorul a examinat patternurile de interacțiune socială ale lucrătorilor în industria de automobile din Detroit. În întreprinderile investigate, majoritatea lucrătorilor erau Democrați iar aceștia erau relativ nediscriminativi în modul în care își construiau patternurile de interacțiune socială sau de asociere. Spre deosebire de Democrați, membrii minorității Republicane erau mai dispuși să se împrietenească doar cu persoane din interiorul grupului de simpatizanți Republicani și să formeze “ medii în care devianții politici să se simtă protejați “. (Pentru rezultate similare vezi Gans (1967) și Berger (1960).) Pe scurt, membrii minorității își impuneau preferințele politice asupra contextului social în momentul construirii rețelelor de relații politice și sociale. Cu alte cuvinte, rețelele sociale apar ca și produse ale unei intersecții între contextul social impus din exterior și preferințele exogene proprii cetățeanului. Astfel, la acest nivel particular, structura socială nu este nici determinată și nici un simplu produs rezidual al preferinței individuale (vezi Boudon 1986). Chiar mai mult, exercitarea alegerii individuale în procesul de construire a unei rețele este condiționată contextual - e mai probabil ca minoritățile să fie selective în patternurile lor asociaționale.

Huckfeld și Sprague inițiază o serie de analize al căror scop este înțelegerea modului în care sunt construite rețelele politice și sociale în cadrul unui proces care are loc în timp și care presupune ca indivizii (1) să aibă contacte repetate cu anumite contexte și (2) să ia decizii în legătură cu posibilitatea de a utiliza aceste contacte ca sursă de informare politică. (Huckfeld și Sprague 1987; 1988; 1995; de asemenea Huckfeldt 1983; 1986). O astfel de direcție de cercetare, inspirată de lucrările lui Coleman (1964) și McPhee și alții (1963), ia în considerare atât preferințele exogene cât și constrângerile independente, impuse structural asupra interacțiunilor sociale. Oamenii nu acceptă automat orice informație politică oferită de mediu la un moment dat, dar nici nu sunt capabili să evite în totalitate consecințele unui flux informațional provenit din mediu.

Conform analizei anterioare a lui Downs (1957), indivizii reduc costurile informării căutând să utilizeze acele surse de informare care tind să fie în acord cu propriile lor preferințe politice. Măsura în care această strategie este utilizată poate să varieze de la un individ la altul, în funcție de nivelul de sofisticare, de atenție, de apartenență la minoritate sau majoritate, și așa mai departe. Este însă inevitabilă concluzia că cetățenii care au o înțelegere mai sofisticată a vieții politice ar trebui să fie mai preocupați să obțină informații denaturate decât informații care sunt mai obiective - o concluzie susținută de analiza lui Calvert (1985). Pe scurt, și probabil destul de ironic, informația care pare să fie cea mai utilă cetățeanului este informația care este clar denaturată politic [în favoarea anumitor actori politici].

Preferința politică nu este totuși determinată de alegerea subiectivă a unei anumite informații și nu a alteia, și aceasta pentru că alegerile nu se pot face decât între informațiile oferite de mediu la un anumit moment dat. Adică, lista de alternative este mult înafara controlului individului, și astfel cererea individuală de informație nu poate fi înțeleasă decât în strânsă legătură cu oferta din mediul informațional respectiv. Sunt două elemente esențiale aici. În primul rând, faptul că oamenii își aleg sursele de informare în funcție de preferințele lor. În al doilea rând, faptul că setul de alternative informaționale care stă la dispoziția individului este determinat de mediu. Oamenii nu sunt produse iraționale ale mediului. Mai degrabă, opiniile lor devin produse complexe ale unor informații denaturate provenite din mediu și ale orientărilor individuale pre-existente.

Elementul esențial în reconstruirea cetățeanului independent este recunoașterea faptului că atât alegerile individuale cât și furnizarea informației de către mediu operează probabilistic. Mediul operează probabilistic deoarece contextele sociale sunt rareori omogene politic. Există opinii diferite în ce privește politica chiar și în interiorul familiilor, astfel că oamenii au acces la informații și puncte de vedere care reflectă mai puțin propriile lor preferințe politice. Dacă locuiești într-un cartier cu preferințe predominante pentru partidul Democrat, e mai probabil să vezi autoturisme care poartă logo-uri în favoarea Democraților dar uneori te vei întâlni și cu unul al cărui logo arată sprijinul pentru candidatul Republican.

De ce ar fi alegerile individuale probabilistice? În primul rând indivizii își construiesc relațiile sociale în funcție de o serie de preferințe care ar fi foarte dificil de regăsit într-o singură relație. Mai mult, multe dintre relațiile sociale nu sunt specializate - discutăm despre politică, sport, sau starea vremii cu parteneri care aparțin unor categorii diferite. De exemplu, în condițiile în care toate celelalte caracteristici sunt similare, un muncitor într-o întreprindere auto cu simpatii republicane va alege să discute în pauza de masă cu un alt muncitor republican și el, dar în realitate e puțin probabil ca toate celelalte caracteristici să fie foarte apropiate. De exemplu, muncitorul respectiv ar putea fi supporter al echipei Chicago Bears și ar putea să prefere să-i evite pe supporterii echipei Detroit Lions, însă atunci ar fi destul de dificil să găsească un partener de discuții mai ales dacă ar fi vorba despre o fabrică de automobile din Detroit. Cu alte cuvinte, respectarea preferințelor politice în construirea rețelelor sociale poate fi destul de costisitoare, în special în cazurile în care e vorba de respectarea unei multitudini de preferințe la o singură alegere. Inevitabil, oamenii reduc aceste costuri prin compromisuri, și unul din rezultate este că ei nu mai dețin controlul total asupra fluxului de informații la care sunt expuși.

În al doilea rând, chiar dacă muncitorul cu preferințe republicane e atent să evite discuțiile politice cu un democrat, nu va reuși să evite o mare parte din informațiile care îi sunt oferite fără ca el să le fi solicitat - de exemplu persoana care lucrează în apropierea să ar putea să poarte insigne cu sloganuri democratice. Astfel, oamenii sunt expuși la informație în mod accidental și neintenționat, iar multe din aceste expuneri sunt determinate, denaturate de tendințele generale ale mediului respectiv - e mai probabil ca oamenii care lucrează în bănci să vadă pe automobile sloganuri republicane decât oamenii care lucrează în fabrici de automobile.

În sfârșit, alegerea surselor de informare este adesea incompletă deoarece preferința individuală care ar putea să stea la baza alegerii respective este neinformată. Se întâmplă adesea ca oamenii să nu aibă nici un fel de preferințe, și astfel să nu exercite nici un fel de control asupra surselor de informare tocmai pentru că neavând preferințe proprii nu au nici un fel de criteriu de selecție a acestor surse. În astfel de situații suntem de fapt într-un cerc vicios. S-ar putea ca eu să vreau să selectez sursele de informare care sunt în acord cu preferințele mele politice dar cum aș putea să știu ce anume prefer în lipsa oricăror informații? În timp ce informația este mult mai utilă dacă e clară orientarea să politică în sensul preferințelor individuale și dacă acest acord este ușor de identificat, există situații în care oamenii sunt incapabili să înțeleagă sau să evalueze această denaturare.

C. Modele ale influenței

Cum apar consecințele structurii sociale și politice? Care sunt mecanismele care fac legătura între cetățeni și mediul care îi înconjoară? Care sunt modelele alternative ale influenței individuale?

Individualismul metodologic este unul din constituentele esențiale ale tradiției sociologiei politice pe care o descriem aici - cetățeanul și alegerile sale politice reprezintă principalul obiect de studiu în cadrul acestei tradiții (Przeworski 1985). Actorul individual nu este însă înțeles izolat ci în contextul contrângerilor și oportunităților care îl înconjoară și care operează asupra patternurilor de interacțiune socială, asupra modului de obținere a informației politice, și asupra formulării alegerii politice. În același timp, însă, impulsul individualist necesită o specificare clară a căilor de influență între individ și mediu. Nu este suficient ca, de exemplu în cazul muncitorilor suedezi din studiul lui Tingsten (1963), să se arate că acei muncitori care trăiesc într-un mediu caracteristic muncitorilor e mai probabil să fie socialiști. Mecanismul influenței trebuie de asemenea specificat. Au votat oare acești muncitori pentru socialiști în urma discuțiilor pe care le-au avut cu vecinii lor sau pentru că au fost convinși de reprezentantul Partidului Socialist responsabil cu campania electorală în cartierul respectiv? De ce au reușit vecinii (sau reprezentanții partidului) să influențeze alegerea acestor muncitori?

În consecință, o parte importantă a tradiției sociologice se concentrează pe dezvoltarea, articularea, și evaluarea modelelor alternative ale influenței - modele ale influenței care plasează individul în centrul acțiunii. Nu e deloc surprinzător faptul că multe dintre aceste modele derivă din tradițiile psihologiei politice și economiei politice. Și în acest sens, tradiția sociologiei politice a devenit agnostică cu privire la problemele epistemologice legate de impulsul individual - nu există nici o micro-teorie oficială care să fie inseparabilă de tradiția sociologiei politice. Aceasta nu înseamnă însă că nici unul dintre cercetătorii în domeniu nu are preferințe pentru un

anumit model care propune o explicație la nivel individual. Într-adevăr, cei care realizează analize multi-nivel, analize care pun în relație cetățenii și mediul care îi înconjoară, utilizează concepte care aparțin teoriei jocurilor, psihologiei cognitive, teoriei alegerii raționale și teoriilor învățării. Cu toate acestea tradiția nu impune cu necesitate un anumit mecanism care să explice procesele politice și sociale. Cu alte cuvinte, economistul politic nu este forțat să respingă ipoteza raționalității și a actorului rațional atunci când își propune să ofere o explicație multi-nivel deoarece există anumite modele micro-sociologice care pot avea rădăcini atât în psihologie cât și în economia politică.

Trăsătura distinctivă a teoriilor la nivel micro (individual) este obiectivul pe care acestea și-l propun. Explicarea comportamentului individual nu este un scop în sine, ci este mai degrabă un mijloc de a realiza un obiectiv diferit - înțelegerea interdependenței dintre cetățeni și de asemenea o înțelegere mai completă a reprezentărilor colective ale politicului (Eulau 1986). Pentru sociologii politici, individualismul metodologic nu este lipsit de capcane - unul din pericole în cazul tradiției sociologiei politice este reduționismul metodologic, de unde și antiteza acesteia. Preferința pentru o abordare metodologică centrată pe individ nu neagă impulsul sociologic, dar o analiză care începe și se încheie fie cu psihicul individual, fie cu calculele raționale ale individului încetează să mai fie sociologică.

Boudon (1986) este în favoarea unei tradiții individualiste în sociologie și a unui model micro-sociologic pe care îl revendică de la lucrările lui Weber (1966). Tradiția este individualistă în accentul pe care îl pune pe scopul individual și motivele individuale, dar este în același timp sociologică în modul în care se concentrează pe factorii externi individului care acționează ca și constrângeri pentru comportamentul individual. Astfel, Boudon prezintă un model micro-sociologic care plasează un actor (mai mult sau mai puțin) rațional în cadrul unui set de constrângeri macro-sociologice.

Tradiția individualistă a lui Boudon este destul de bine ilustrată de dezvoltările ei în modelele care își propun să explice natura influenței în cadrul relațiilor sociale. În mod particular în contextul remarcabilelor studii asupra socializării familiei (Jennings and Niemi, 1974; 1981) a fost probabil normal ca politologii să adopte un model al influenței sociale care se bazează pe intimitatea și interacțiunea din interiorul grupurilor sociale cu o coeziune ridicată. Asumpția implicită și explicită este că informația politică este comunicată într-un mod care îi influențează pe cei cărora le este adresat mesajul doar atunci când această comunicare are loc între persoane care au un grad înalt de respect reciproc și se cunosc îndeaproape, aceștia fiind factorii care determină credibilitatea surselor de informare și formarea politică. Conform acestei perspective, intimitatea și încrederea devin ingredientele definitorii ale influenței politice în rândul cetățenilor, și astfel, influența nu este determinată de motivele sau scopurile individuale.

Acest model a fost dezvoltat în special de studiile de socializare politică, dar istoria să poate fi extinsă și la o perioadă anterioară. Într-adevăr, studiile realizate în regiunile Elmira și Erie descriu influența socială în termeni pe care Burt (1987) îi numește modelul coeziunii sociale. Conform modelului coeziunii sociale influența socială în politică are loc între oamenii care au un respect reciproc ridicat și deci împărtășesc același climat de opinie normativ. Influența socială devine un produs secundar al legăturilor apropiate, intime - cetățenii au mai multe șanse

să-i influențeze pe alții dacă au o opinie foarte favorabilă unii despre alții, atât ca prieteni cât și ca surse de informații politice (Katz 1957).

Un astfel de model ar putea fi adecvat unei multitudini de scopuri - nu există nici un motiv pentru a crede că intimitatea și grupurile sociale puternic coezive nu au vreo legătură cu sau că ar fi neimportante pentru influența politică. În același timp, modelul intimității ia prea puțin în considerare consecințe importante care derivă din comunicarea informației politice în afara grupurilor sociale. Mai mult, chiar și studiile socializării familiei au avut dificultăți în demonstrarea importanței intimității în determinarea fluxului comunicării politice influente (Jennings și Niemi 1974; 1981; Tedin 1974). Burt reanalizează datele unui studiu din domeniul inovațiilor medicale (Coleman și alții 1966) și pune la îndoială rolul pe care comunicarea socială în cadrul clicilor și grupurilor foarte coezive îl are în încurajarea doctorilor să adopte medicamente noi. Huckfeldt și Sprague (1991) demonstrează că oamenii angajează discuții politice cu persoane cu care nu sunt neapărat asociați îndeaproape și că intimitatea nu determină cu necesitate un grad mai mare de influență.

Rezultate ca acestea solicită o reconstruire a macro-teoriei influenței politice prin intermediul comunicării sociale. Burt (1987) propune un model al echivalenței structurale, conceput în termenii legăturilor din cadrul rețelelor sociale. Doi indivizi sunt structural echivalenți în măsura în care ei au o localizare similară în cadrul structurii sociale - dacă, în termenii rețelelor sociale, ei au conexiuni cu aceeași indivizi în același mod. În termeni politici, un astfel de model ar putea să sugereze că abilitatea individuală de a exercita influență are rădăcini în interese comune. Un cetățean are mai multe șanse de a fi influențat de un altul dacă acel cetățean recunoaște existența unor caracteristici comune și a unor interese împărtășite, și deci posibilitatea ca informațiile pe care le primește să fie denaturate în sensul determinat de aceste caracteristici și interese comune (Downs 1957; Huckfeldt și Sprague 1991).

Comunicarea în afara granițelor grupurilor sociale coezive este relevantă nu numai pentru explicarea comportamentului individual. Dacă intimitatea este o condiție pentru influență, atunci reducționismul metodologic nu este o problemă serioasă pentru analiza politică. În acest caz, e suficient doar să extindem centrul atenției de la concentrarea pe individ la o viziune mai extinsă care să încorporeze cercurile coezive care înconjoară alegătorii - familiile lor și partenerii lor cei mai apropiați. Din contră, dacă informația este transmisă în cadrul relațiilor sociale mai puțin intime, apar implicații importante ale naturii și consecințelor comunicării sociale în politică.

În primul rând, în cazul în care comunicarea în afara grupurilor sociale coezive este importantă, obiectul analizei politice poate fi extins în mod eficient astfel încât să includă medii multiple și care se intersectează între ele, medii în care comunicarea socială are loc - locurile de muncă, cartierele, și așa mai departe. În al doilea rând, dacă o comunicare politică relevantă are loc în afara grupurilor coezive devine important să invocăm analiza legăturilor slabe propusă de Granovetter (1973). Conform lui Granovetter, informația comunicată prin intermediul legăturilor slabe, al relațiilor sociale mai puțin apropiate, este mai larg distribuită deoarece e mai puțin probabil ca ea să fie retransmisă punctului de origine. O informație obținută de la prietenul cel mai bun al cuiva are multe șanse să fie împărtășită cu un alt prieten foarte bun care, la rândul său, e foarte probabil să o transmită chiar persoanei de la care aceasta a plecat

inițial. Informația obținută de la o cunoștință întâmplătoare ar putea fi împărtășită cu o altă cunoștință, dar e mult mai puțin probabil că va fi comunicată sursei inițiale pentru că șansele ca inițiatorul mesajului și cea de-a doua cunoștință întâmplătoare să se cunoască sunt mult mai mici. În consecință, informația comunicată prin legături slabe tinde să se disemineze. În termeni politici, e probabil ca informația comunicată prin intermediul legăturilor slabe să creeze o opinie publică care e mai mult decât o simplă agregare a opiniilor individuale, este un produs al unor patternuri complexe de interacțiune socială.

Pe scurt, comunicarea socială care are loc în cadrul unor interacțiuni sociale întâmplătoare, mai puțin intime, poate crea o opinie publică în adevăratul sens al cuvântului - o opinie publică ce se extinde dincolo de calculele individuale și de grupurile sociale coezive (Stimson 1991 și MacKuen și alții 1989). Nu am vrea să sugerăm însă că indivizii nu joacă nici un rol în această dinamică a opiniei publice. Unii cetățeni au chiar roluri mai importante decât alții în diseminarea opiniei, și o sarcină importantă este tocmai identificarea acestor indivizi. Esențial pentru prezentarea de față este faptul că astfel de constructe micro-teoretice au implicații nu numai asupra explicațiilor comportamentului individual ci și asupra consecințelor interdependenței comportamentale pentru comunitatea politică.

III Răspunsurile psihologiei politice

Am văzut cum modelul cetățeanului orientat spre scop, și motivat instrumental e destul de clar în o serie de studii cu orientare sociologică, vom arăta în cele ce urmează cum același cetățean a fost redescoperit de psihologii politici în cercetări care abordează probleme diverse ca mass media, politici rasiale și strategii euristice în procesele de luare a deciziilor politice.

A Efectele mass media

Un punct de interes pentru primele studii realizate la Universitatea Columbia a fost reprezentat de efectele mediatice asupra cetățeanului și asupra alegerilor sale individuale. După aproape douăzeci de ani de cercetări, însă, Klapper (1960) descrie eforturile în această direcție ca "modelul efectelor minimale". Suporterii acestei idei susțin că impactul mass media asupra politicului este foarte probabil atenuat datorită unei serii de motive:

- 1) Cetățenii nu dau suficientă atenție mesajului mediativ pentru a putea fi afectați de acesta
- 2) Mesajele sunt adesea contradictorii și intermitente și au tendința să se anuleze reciproc
- 3) Procesele de la nivel individual - atenția selectivă și memorarea bazate pe predispoziții politice pre-existente - tind să distorsioneze mesajele mediatice și să anuleze astfel efectele acestora.
- 4) Orice mesaj care găsește o cale către individ a fost prelucrat în cadrul patternurilor de interacțiune și comunicare socială.

Astfel, în special în măsura în care patternurile de comunicare socială funcționează în interiorul grupurilor sociale coezive care reflectă interesele și caracteristicile individului, un alt element al mediului politic extern poate fi ignorat.

O mare parte din primele studii ale efectelor mass media s-au centrat pe consecințele politice ale denaturărilor: Cum sunt afectate preferințele politice ale oamenilor de mesaje mediatice distorsionate? Două procese interdependente - unul la nivel individual și celălalt la nivelul mass media - fac problematică încercarea de a identifica efectele distorsiunilor. În primul rând, în special în Statele Unite, mass media a evoluat conștient în direcția unui stil de relatare detașat și obiectiv. În practică însă, aceasta a însemnat că presa partizană a fost adesea înlocuită cu o presă conflictuală (Iyengar și Kinder 1987). În loc să continue rolul asumat în secolul XIX de campioană al partizanatului pentru anumiți candidați sau anumite partide, presa modernă și-a creat rolul de observator profesionist, detașat politic și critic. Un astfel de rol pune frecvent mass media într-o poziție conflictuală cu ambele părți aflate în competiție politică. Într-adevăr, am putea susține că noua mass media creează un nou tip de distorsiune - distorsiunea obiectivității.

În al doilea rând, și întorcându-ne la discuția noastră anterioară despre utilitatea mai mare a informației distorsionate pentru indivizii mai sofisticăți din punct de vedere al informării politice, această tendință a produs o informație care este adesea mai costisitoare și de aceea mai puțin utilă pentru mulți dintre cetățeni. Dacă informația care nu are o distorsiune clară este dificil de integrat și de încorporat în procesul de luare a deciziilor atunci mass media din prezent a devenit din ce în ce mai puțin relevantă pe măsură ce a devenit din ce în ce mai detașată și mai conflictuală. Ziarul modern, de exemplu, se găsește într-o poziție în care nu putem spune că are o influență politică puternică dat fiind că audiența să este formată doar din persoane extrem de interesate de politică și care sunt dispuse să plătească prețul ridicat al unei serii întregi de operații de cernere, sortare și evaluare a informației politice nepartizane prezentate de ziarul respectiv. Cu alte cuvinte, dat fiind că media a ajuns să aibă o poziție conflictuală față de *toate* partidele de pe scena politică, cetățeanul nu poate utiliza mass media ca o sursă de informare cu costuri reduse. Și astfel, nu e deloc surprinzător că utilitatea rapoartelor mediatice ca surse de informare politică a tins să descrească pentru mulți dintre cetățeni, și că, în același timp, impactul mass media asupra punctelor de vedere ale cetățeanului este foarte dificil de estimat. Pe scurt, informația fără distorsiuni este adesea mai puțin folositoare și de aceea are o influență mai scăzută.

Aceste probleme sunt probabil ilustrate cel mai bine de studiul lui Beck (1991). Conform acestui studiu, susținătorii Partidului Democrat acuză presa de o orientare în favoarea Partidului Republican, iar susținătorii Partidului Republican acuză presa că distorsionează informațiile astfel încât acestea să fie în favoarea democraților. Astfel de efecte sunt importante în special deoarece ele operează în sens opus - de la efect spre comunicarea socială. În timp ce cetățeanul proiectează (adesea în mod greșit) propriile sale preferințe partizane asupra colegilor săi de la locul de muncă, el poate de asemenea să proiecteze (adesea în mod greșit) preferințe opuse asupra ziarelor pe care le citește. E destul de clar faptul că prețul plătit pentru obiectivitate este o intensificare a criticilor din partea partidelor din ambele tabere. Dacă cetățenii cu un nivel ridicat de sofisticare politică consideră mai valoroasă informația pentru care e foarte ușor de recunoscut un anumit tip de distorsiune - distorsiune care este clar în avantajul unui anumit partid - atunci dezamăgirea față de noua orientare spre detașare și obiectivism a mass media e probabil ușor de înțeles. Ceea ce este însă mai puțin explicabil e de ce avem față de mass media modernă astfel de așteptări primitive.

Un pas înainte semnificativ pentru cercetările interesate de mass media s-a realizat în momentul în care cercetătorii au început să acorde atenție procesului de stabilire a agendei politice (Erbring și alții 1980; MacKuen 1981). Eforturile dedicate inițial înțelegerii consecințelor politice ale relatărilor mediatice au fost redirecționate de la distorsiunile media spre spațiul dedicat evenimentelor în relatările mediatice, pornind de la ideea că influența mediatică nu înseamnă doar a spune oamenilor cum să voteze ci este mai degrabă o influență asupra percepțiilor cetățenilor despre importanța pe care o au diferite probleme. În termeni mai simpli, argumentul sugerează că problemele care se regăsesc în relatările mediatice devin problemele pe care cetățenii le văd ca fiind importante, și astfel legătura dintre problemele din peisajul politic real pe de o parte, și percepțiile oamenilor asupra acestui peisaj pe de altă parte depinde în mod fundamental de ceea ce este relatat în mass media.

Erbring și alții (1980:21) au avut o contribuție remarcabilă la dezvoltarea cercetărilor interesate de stabilirea agendei politice prin încercarea de a demonstra existența unor “efecte mediatice condiționate de auditoriu și care sunt înglobate într-un model al relevanței specific pentru fiecare problemă”. Ei au arătat că percepțiile cetățenilor asupra problemelor naționale include o componentă importantă locală și care este explicată prin variația relatărilor din media. Chiar dacă variabilitatea condițiilor locale este luată în considerare, spațiul mediatic destinat relatării variatelor probleme de politică publică de către mass media locală are un impact important asupra a ceea ce oamenii consideră ca fiind important. În același timp, autorii arată de asemenea că receptivitatea față de agenda mass media depinde de cei care primesc mesajele - depinde de preocupările și preferințele personale ale oamenilor.

Această ultimă observație este în mod special importantă pentru că vine în sprijinul unei tendințe emergente în sociologia politică - interesul pentru intersecția dintre informația oferită de mediu și preferințele individuale ale cetățenilor. În cazul comunicării sociale, cetățenii încearcă să construiască patternuri de interacțiune socială care minimizează șansele lor de a fi expuși unor mesaje politice dezagreabile, iar în alte situații mesajele comunicate social sunt fie deghizate fie percepute eronat pentru a exagera congruența acestora (MacKuen și alții 1990). Respectarea unei preferințe individuale a cetățeanului este însă mai problematică în cazul relației cu mass media din două motive. În primul rând, numai un număr foarte restrâns de alternative stau de obicei la dispoziția cetățenilor - sunt foarte puțini cetățenii care citesc un alt ziar decât publicațiile locale. În al doilea rând, chiar și dacă un număr mai mare de alternative ar fi disponibil, cum este de exemplu cazul emisiunilor de știri ale diferitelor posturi de televiziune, acestea sunt de obicei destul de omogene și uniforme în conținutul informatic relatat. Totuși, preferințele individuale sunt încă invocate atunci când vorbim despre *interpretarea* informației furnizate de către mediu: oamenii tind să fie critici față de mass media dat fiind că ei percep relatările ca nefavorabile taberei politice din care fac parte. De asemenea, răspunsul la relatările mediatice este selectiv - nu toți oamenii cred în aceeași măsură că toate problemele prezentate de media au aceeași importanță.

Studii recente realizate de Iyengar și Kinder (1987) și Iyengar (1991) au pus în evidență existența unor alte forme de influență mediatică, mai subtile. În cadrul unei serii de experimente creative și bine construite, Iyengar și Kinder examinează nu numai consecințele construirii agendei politice de către mass media, ci și impactul fenomenului de “priming” - prezentare informației prealabil formulării sarcinii de prelucrare a acesteia. Cetățenii au o

capacitate limitată de prelucrare a informației, ei utilizează în elaborarea unor evaluări politice doar o anumită parte din informația care le este oferită, astfel că alegerile pe care ei le fac se bazează doar pe un număr limitat de criterii. Corespunzător, determinantul esențial al succesului unui partid sau al unui candidat este adesea setul de criterii utilizat de cetățean în procesul de luare a deciziilor, iar Iyengar și Kinder susțin că media are capacitatea de a pre-determina deciziile cetățeanului prin prestabilirea criteriilor de evaluare. Încă odată, rezultatele sprijină importanța intersecției dintre informația furnizată de către mediu și preferințele politice ale celor care sunt expuși sursei de informație politică. În formularea preferată de Iyengar și Kinder (1987) “Prezentarea prealabilă a informației are cel mai mare impact atunci când telespectatorii sunt predispuși prin existența unei teorii bine construite și accesibile să vadă o conexiune între [de exemplu] responsabilitățile președintelui și situația în care se află țara“. Iar pentru cei mai mulți dintre cetățeni, aceasta înseamnă că preferințele partizane se intersectează cu relațiile din mass media pentru a determina măsura în care va avea loc efectul priming, efectul prezentării prealabile.

În cadrul unei cercetări ulterioare, Iyengar (1991) investighează importanța modului de prezentare a informației de către mass media, efectele modului în care media încadrează prezentarea informației într-un anumit context, media framing - aceste efecte mediatice se observă în atribuirea responsabilității pentru problemele politice. El susține că principalul mod de comunicare caracteristic televiziunii - prezentarea episodică a unor evenimente specifice - încurajează atribuirea responsabilității pentru problemele politice unor persoane mai dergabă decât unor forțe politice și sociale mai largi. Ca și în situația descrisă anterior, observăm importanța intersecției dintre preferințele și predispozițiile cetățeanului pe de o parte și informația oferită de mediu pe de altă parte. În mod special, partizanatul tinde să limiteze efectele de încadrare. În formularea autorului - “Afilierea partizane ale indivizilor constituie pentru aceștia o importantă resursă cu ajutorul căreia să reziste la sugestiile de a utiliza noi încadrări”. (126).

Măsura în care cetățeanul joacă un rol activ sau pasiv în obținerea și interpretarea informației oferite de mass media este un subiect deschis interpretărilor alternative. În mod cert Downs (1957) ar fi atribuit un rol important individului care, în această interpretare, ar fi fost cel care realizează calculele economice pentru identificarea surselor de informare care prezintă informația distorsionată în sensul dorit de individ. Din contră, Iyengar și Kinder (1987) văd indivizii ca victime ale mass media care se află în afara controlului lor - două din capitolele acestor autori au titluri care descriu cetățenii ca victime ale stabilirii agendei politice și ale fenomenului de priming realizate de mass media. Indiferent de interpretarea particulară dată rolului pe care îl joacă cetățeanul, studiile adresate mass media sunt aproape întotdeauna preocupate de întrebarea dacă spectatorii răspund la mesajul mediatic în calitate de consumatori ai informației politice orientați spre scop și motivați instrumental.

B Rasa și politicul

Interesul din ce în ce mai mare pentru intersecția dintre individ și mediu este ilustrat de o serie de controverse din literatura interesată de relația dintre rasă și politică în Statele Unite. În general, această literatură își propune să explice sursele conflictelor rasiale din viața politică. În

mod special, de ce și în care circumstanțe cetățenii albi au preferințe politice, alegeri și comportamente care sunt ostile cetățenilor negri?

Autorii acestui capitol s-au implicat într-o încercare de a pune în relație politica rasială și schimbarea politică și electorală. Carmines și Stimson (1989) susțin că evoluția relațiilor rasiale este responsabilă de transformările din politica Statelor Unite. Începând cu Congresul, filtrată prin partidele politice, și în final demonstrată în cazul alegerilor și loialităților alegătorilor, scena politică americană a fost reorganizată din punct de vedere al relațiilor rasiale. Huckfeldt și Kohfeld (1989) arată că apartenența rasială nu numai că a devenit din ce în ce mai importantă dar a surclasat chiar importanța clasei sociale ca principiu de organizare în politica americană contemporană. Astfel încât, importanța clasei sociale a fost în mod frecvent eclipsată de ascendența rasei ca principală linie de clivaj în cadrul alegerilor americane.

Aceste studii împărtășesc un punct de vedere comun conform căruia rasa este una dintr-o serie de linii de conflict politic posibile. Și astfel ele ar putea fi subsumate la ceea ce Bobo (1983) și Glaser (1994) numesc teriile conflictului de grup în studiul ostilității rasiale. Raționamentul care fundamentează aceste teorii este că în circumstanțe sociale, instituționale, și de mediu speciale, rasa devine linia de clivaj politic cea mai importantă. Politica rasială nu este ceva care se întâmplă pur și simplu în capul alegătorilor. Politica rasială este un produs al timpului, locului, și al circumstanțelor, dat fiind că un set particular de astfel de condiții determină realizarea unor interese și impulsuri particulare. Pentru Carmines și Stimson această lucră înseamnă că politica rasială devine importantă datorită elitelor politice care aleg un moment propice pentru a plasa problema rasială pe agenda politică. Pentru Huckfeldt și Kohfeld, acest lucru înseamnă că rasa devine de obicei mai importantă atunci când dominația politică a albilor este amenințată numeric de prezența negrilor, și când politicienii reușesc să formuleze apeluri la coalizare care exploatează cu succes diviziunea rasială.

Prima linie de rezistență împotriva unor astfel de argumente este afirmația că rasa nu are importanță, sau cel puțin importanța politică a rasei este evident exagerată. Cel mai recent avocat al unei astfel de poziții este Abramowitz (1994) ale cărui studii sunt o replică la Carmines și Stimson (1989). Linia generală de argumentare, care a fost de altfel oferită adesea de lucrările lui Wolfinger și Aresneau (1987), este că atitudinile rasiale nu explică în prea mare măsură diferențele în afilierea partinică sau alegerile votanților atunci când este luat în considerare și efectul altor opinii politice. În consecință, atitudinile oamenilor în ce privește drepturile civile sunt independente de preferința pentru un anumit partid sau candidat.

Se pot formula mai multe răspunsuri la critica "rasa nu contează". Un răspuns, cu rădăcini în psihologia politică cognitivă, susține că pentru mulți dintre votanți o mare parte dintre opiniile politice sunt organizate cognitiv în funcție de rasă, și în consecință rasa tinde să permezeze o serie largă de probleme de politică publică (Hamil și alții 1985). Un al doilea răspuns, din partea sociologiei politice a rasei, susține că afirmația "rasa nu contează" nu trece testul realității macro politice. Dacă într-adevăr consecințele politice ale rasei nu ar fi relevante cum se explică procentul de 90% dintre cetățenii de culoare care sprijină cu regularitate candidații la președenție ai Partidului Democrat, în timp ce majoritatea albilor au sprijinit candidatul Partidului Republican în toate campaniile electorale începând cu 1964?

Chiar și în rândul celor care acceptă premisa că rasa *contează* apare un dezacord semnificativ cu privire la natura efectelor rasiale în politică. Teoreticienii conflictelor de grup susțin că politica rasială este rezultatul competiției politice pentru resurse limitate între albi și negri și este astfel determinată de modul în care actorii politici evaluează realitatea. Spre deosebire de aceștia, teza rasismului simbolic susține că un conflict rasial este de fapt rupt de realitate - distanțat de circumstanțele reale și interesele actorilor. Mai degrabă, conflictul rasial este determinat de prejudecăți și ostilitatea față de negrii și este astfel stimulat și manipulat prin intermediul problemelor și apelurilor simbolice (Sears și alții 1979).

Nu ne propunem aici să susținem una sau cealaltă dintre pozițiile acestei dezbateri - ne rezervăm un astfel de rol de partizanat intelectual pentru alte dispute! Scopul nostru este mai degrabă acela de a arăta care sunt originile fiecăreia dintre aceste explicații alternative în relație cu tradițiile consacrate ale cercetării în domeniul comportamentului politic. Abordarea conflictului rasial din perspectiva teoriilor conflictului de grup se situează în tradiția clasică a sociologiei politice care vede fenomenele macro-politice ca rezultate ale intersecției dintre scopurile și orientările individuale pe de o parte și mediul politic și social pe de altă parte. Cele două argumente - "rasa nu are importanță" și "conflictul rasial este același lucru cu prejudecata" - provin din concepțiile individualiste ale comportamentului politic și din tradiții intelectuale care explică fenomenele macro-politice fie în termeni de impulsuri individuale fie de norme culturale internalizate. Se poate observa aici că teza conflictului de grup este destul de ambiguă cu privire la rolul jucat de prejudecată în conflictul rasial. Susținătorii abordării din perspectiva conflictului de grup ar putea să fie în favoarea ideii că prejudecata joacă un rol esențial în dinamica unui conflict rasial sau dimpotrivă, că rolul său este nesemnificativ. Lucrul pe care abordarea conflictului de grup îl susține în mod clar este că prejudecata în sine nu este o explicație adecvată pentru conflictul rasial - conflictul rasial poate exista chiar și în lipsa prejudecăților și, alternativ, prejudecățile pot exista chiar și atunci când nu există un conflict rasial.

C Tehnici euristice în procesul de luare a deciziilor

Nu este de loc o noutate faptul că o mare parte din cetățeni au cunoștințe și informații limitate despre politică și afaceri publice. În timp ce doar o minoritate dintre cetățeni sunt bine informați, majoritatea - și de cele mai multe ori marea majoritate - nu au deloc informații despre date esențiale, probleme importante și personalități politice semnificative. Dacă celor mai mulți dintre cetățeni le lipsesc astfel de informații politice elementare cum pot ei participa efectiv la viața politică? Într-adevăr, cum pot ei formula opinii politice care să aibă sens? Și totuși, cei mai mulți dintre cetățeni nu numai că au opinii politice dar pot și să le exprime în legătură cu o serie destul de largă de teme politice. Mai mult, chiar dacă aceste atitudini în mod evident nu reprezintă judecăți raționale derivate logic din premise filosofice mature și bine articulate, ele nu sunt totuși rezultatul unor simple capricii. Cei mai mulți dintre oameni par să știe de ce preferă o anumită poziție politică și nu alta, iar acest lucru le asigură cel puțin potențialul de a se implica într-o acțiune politică. Cum este acest lucru posibil dată fiind lipsa lor de atenție la ceea ce se întâmplă în politică și informațiile extrem de sărace pe care dețin în legătură cu politicile publice?

Anthony Downs (1957) a fost primul analist preocupat în mod serios de problema informației politice în democrațiile de masă moderne. Considerând că informarea în legătură cu detaliile problemelor politice are în general costuri mai ridicate decât beneficiile relative pe care cineva le-ar avea dacă ar vota rațional bazându-se pe aceste informații detaliate, el susține că pentru majoritatea cetățenilor este irațional să devină foarte bine informați despre afacerile publice. Downs (1957: 210) identifică trei tipuri de costuri implicate în procesul de informare:

- 1) Costurile de achiziționare sunt costurile necesare colectării, selectării și transmiterii datelor
- 2) Costurile de analiză sunt costurile necesare unei analize factuale a datelor
- 3) Costurile de evaluare sunt costurile necesare relaționării datelor sau a analizelor factuale cu scopuri specifice, adică evaluării acestora.

Împreună, aceste costuri constituie o barieră formidabilă pentru cineva care ar dori să devină informat în legătură cu politica - chiar prea formidabilă, susține Downs, pentru ca cei mai mulți cetățeni să mai investească timpul, atenția și resursele necesare unei informări politice adecvate. Astfel, comportându-se rațional, cetățenii sunt puternic motivați să găsească o serie de scurtături în procesul de colectare și utilizare a informației. Aceste simplificări le permit să ia decizii politice și să-și formeze preferințe politice chiar și fără a fi perfect informați cu privire la conținutul și detaliile problemelor politice. Pe scurt, utilizarea acestora conduce la existența unor cetățeni informați minimal - dar totuși informați.

Lucrările lui Downs care investighează atât de intuitiv bazele raționale ale ignoranței, au deschis o direcție de studiu urmată de un număr mare de studii din domeniile psihologiei sociale și psihologiei cognitive, studii care au abordat cu precădere procesul de luare a deciziilor în condiții de complexitate și incertitudine (pentru o recenzie comprehensivă a acestor studii vezi Ottati și Wyer (1990)). Începând cu lucrarea extrem de influentă a lui Tversky și Kahneman (1974), această direcție de investigație a descris modul în care indivizii utilizează o varietate impresionantă de euristici - adică de proceduri cognitive care reduc procesul complex al rezolvării de probleme la operații raționale mai simple - pentru multe din deciziile sociale.

Kahneman și Tversky au identificat patru euristici fundamentale care permit indivizilor să se concentreze asupra unui set limitat de informații în luarea deciziilor evitând astfel să se angajeze într-o analiză detaliată a tuturor informațiilor care le stau la dispoziție. Aceste principii sunt accesibilitatea, reprezentativitatea, ajustarea și simularea. În rezumat, accesibilitatea se referă la trăsăturile cele mai vizibile ale unei situații de decizie, astfel că indivizii nu trebuie să ia în considerare toate informațiile pe care le-ar putea obține și nici măcar toate informațiile relevante. De exemplu, pentru a decide dacă dorește sau nu să se identifice cu liberalii, un cetățean ar putea să ia în considerare doar personalitățile cele mai proeminente din rândul liberalilor cum ar fi Senatorul Kennedy sau Jesse Jackson și nu va fi nevoit astfel să considere toate figurile politice și organizațiile care sunt incluse în categoria de liberal. Reprezentativitatea reprezintă probabilitatea ca o anumită informație, o anumită unitate informațională să fie inclusă în clasa de informații căreia îi aparține. Astfel reprezentativitatea se referă la măsura în care o informație este tipică - măsura în care această informație are proprietățile centrale sau definitorii ale unei anumite clase de informații. Un principiu euristic

reprezentativ ar putea fi invocat de exemplu, atunci când un alegător a luat în considerare rasa candidaților într-o competiție între un candidat alb și un candidat negru pentru a estima care dintre aceștia este democrat și care republican. În cazul unor alegeri în care rasa e un criteriu important e mult mai probabil ca afro-americanii să fie democrați și nu republicani în timp ce albi e foarte probabil că sunt doar republicani. Faptul că nu întotdeauna se întâmplă așa este ilustrativ pentru una din proprietățile euristiciilor, și anume : nici un principiu euristic, inclusiv reprezentativitatea, nu poate fi utilizat fără o anumită probabilitate de eroare.

Ultimele două principii euristice descrise de Kahneman și Tversky implică un grad mai înalt de prelucrare cognitivă decât accesibilitatea sau reprezentativitatea. Principiul ajustării se referă la schimbările care au loc după primul răspuns tentativ în cadrul luării unei decizii. Răspunsul inițial, sau ancora, este ajustat pe măsură ce informații relevante noi sunt luate în considerare în procesul decizional. Astfel, pentru a estima ideologia politică a unui candidat poate fi util dacă am cunoaște că el/ea face parte din Partidul Democrat și să decidem bazându-ne pe această informație că este mai probabil să fie o persoană liberală. Dar această estimare inițială ar putea fi ajustată dacă aflăm între timp că acest candidat nu este de acord cu legalizarea avorturilor, că este în favoarea pedepsei cu moartea, și că sprijină menținerea unui buget strict. Cu alte cuvinte, estimarea ancoră este modificată pe măsură ce informații relevante noi devin accesibile.

Ultimul principiu euristic studiat de Kahneman și Tversky implică un grad și mai mare de prelucrare cognitivă din partea decidentului. Euristica simulării poate fi utilizată atunci când individul nu are la dispoziție informații relevante și este nevoit să încerce să anticipeze consecințele unui anumit scenariu decizional. Pentru a decide dacă va sprijini un anumit proiect militar Ministrul Apărării va încerca să decidă dacă proiectul respectiv este fezabil, eficient și dacă merită investiția necesară, dacă va asigura într-adevăr un nivel de securitate națională mai ridicat. Se observă aici că informația existentă are doar o valoare limitată în situația dată pentru că factorul crucial este reacția probabilă a potențialilor adversari - situația ilustrează gradul semnificativ de prelucrare cognitivă implicat în aplicarea euristicii simulării.

Aplicațiile euristiciilor în psihologia politică nu fac de obicei trimiteri explicite la principiile euristice discutate de Kahneman și Tversky ci descriu euristici mai specifice relevante pentru procesul de luare a deciziilor politice. Totuși câteva dintre aceste euristici specifice pot fi interpretate în cadrul de referință propus de Kahneman și Tversky. Utilizarea stereotipurilor în evaluările politice, de exemplu, implică în mod clar aplicarea euristicii reprezentativității. Oamenii mai puțin înstăriți, de exemplu, ar putea fi considerați leneși și iresponsabili - oameni care nu merită nici un fel de asistență guvernamentală. Alternativa ar putea fi ca aceleași persoane să fie văzute ca muncind din greu și responsabile dar incapabile de a găsi locurile de muncă adecvate; această a doua percepție e mai probabil să determine o opinie favorabilă ajutorului guvernamental prin programe destinate creșterii numărului sau calității locurilor de muncă. Astfel, evaluările stereotipe se bazează pe trăsăturile esențiale sau definiții ale unui grup - pe reprezentativitatea lor.

Brady și Sniderman (1985; vezi de asemenea Sniderman și alții 1991) studiază ceea ce ei numesc euristica preferințelor. Această euristică permite cetățenilor să facă inferențe despre orientările diferitelor grupuri cu privire la problemele de politică publică. Autorii susțin că dacă

cetățenii au o anumită opinie despre o anumită problemă politică și au de asemenea o anumită evaluare afectivă a a diferitelor grupuri politice ei vor atribui opiniile proprii grupurilor pe care le apreciază pozitiv și opinii opuse grupurilor politice pe care le valorizează negativ. Aceasta va duce la o estimare destul de adecvată a poziției diferitelor grupuri în legătură cu problemele politice specifice - chiar dacă mulți dintre cetățeni nu au la dispoziție informații în legătură cu poziția adoptată în mod real de grupurile politice în problemele respective.

Așa cum observa Mondak (1994), euristica preferințelor propusă de Brady și Sniderman poate fi înțeleasă ca o aplicație a euristicii ajustării. Poziția pe care un individ o are referitor la o anumită problemă politică constituie tocmai ancora pentru estimarea poziției pe care o are în aceeași problemă un anumit grup politic. Informațiile adiționale - în special, evaluările afective ale grupurilor politice - conduc la estimări ale pozițiilor grupurilor. Iar aceste estimări sunt ajustate pe măsură ce noi informații devin accesibile.

Atât Carmines și Kuklinsky (1990) cât și Mondak (1993) investighează ceea ce ar putea fi numit indicii despre sursă, o euristică decizională extrem de importantă pentru cetățenii care sunt mai puțin preocupați de viața politică și au acces la mai puține informații politice. Studiile lor au arătat că atunci când formulează evaluări ale politicilor publice și chiar atunci când își dezvoltă propriile poziții în legătură cu problemele politice, cetățenii se bazează adesea pe personalitățile politice proeminente. Astfel, atribuirea deciziei de a crește investițiile militare din 1980 președintelui Reagan a afectat modul în care această politică a fost evaluată de cetățeni dar acest efect s-a manifestat doar în cazul cetățenilor care nu aveau informații detaliate despre problema respectivă (1993). În mod similar, studiile experimentale realizate de Carmines și Kuklinsky (1990) indică faptul că e mai probabil ca cetățenii să-și formeze propriile opinii despre problemele politice dacă figuri politice foarte vizibile pe scena politică (cum ar fi de exemplu senatorii Kennedy sau Helms) pot fi identificați fie ca susținători fie ca oponenți ai unei anumite poziții în problema respectivă.

Prin utilizarea principiilor euristice cetățenii realizează evaluări relativ informate despre viața politică și fac uz de informații chiar dacă numărul acestor informații este minimal. Observăm cum odată cu interesul pentru investigarea acestor probleme, psihologia politică reușește să redea cetățenilor calitatea de actori cu scopuri clare și motivați instrumental în cadrul procesului politic.

IV Concluzie: modele convergente ale cetățeanului democratic în domeniul comportamentului politic

În încercarea de a răspunde provocării lansate de tradiția economiei politice prin rolul atribuit de aceasta cetățeanului democrat, cercetarea în domeniul psihologiei politice - și chiar științele politice în ansamblu - au făcut progrese în direcția definirii unui model distinct al cetățeniei. Actorul strategic descris de tradiția economiei politice a reapărut în tradițiile sociologiei și psihologiei politice. Între cele trei tradiții se observă o convergență care a rezultat în modelul cetățeniei democratice avansat de acestea. Elementul esențial al acestei convergențe este faptul că modelul propus descrie un cetățean capabil să acționeze strategic pentru realizarea propriilor scopuri, ambiții și nevoi.

Evităm aici intenționat termenul de “rațional”, și mulți dintre economiștii politici nu ar fi de acord cu înțelesul pe care studiile în domeniul comportamentului politic îl dau scopurilor cetățeanului. În același timp, un număr foarte mare de cercetători ai comportamentului politic au acceptat ceea ce Popkin numește alegători raționali (1991:7): “Pentru ei, ce și pe cine susțin partidele politice constituie obiect de reflecție; ei reflectează asupra sensului pe care sprijinul politic îl poate avea; ei reflectează asupra a ceea ce guvernele fac și ce ar trebui să facă. Iar performanțele guvernelor, partidelor și candidaților le afectează evaluările și preferințele”. Mai mult chiar, așa cum subliniază Popkin, astfel de reflecții se realizează prin intermediul unei “raționalități cu informație limitată” - prin utilizarea unor metode prescurtate, simplificate de colectare și prelucrare a informației politice.

Controversa majoră în legătură cu definițiile cetățeanului strategic - orientat spre scop - este generată de posibilitatea ca un astfel de model să aibă consecințe analitice reale. Cu alte cuvinte, întrebarea dificilă e: Care a fost câștigul analitic pe care l-a oferit perspectiva care pornește de la premisa că cetățenii acționează strategic, instrumental, pe baza scopurilor proprii? Conform lui Simon (1985), asumția (sau constatarea) raționalității oferă avantaje analitice extrem de reduse - simpla afirmație că cetățenii sunt raționali nu constituie un progres semnificativ spre realizarea unei analize politice convingătoare. E nevoie de formularea unei serii de asumții auxiliare pentru a putea genera utilitate analitică prin adoptarea asumției unui comportament instrumental al cetățeanului, și de fapt, acesta este punctul în care începe analiza cu adevărat.

Asumțiile auxiliare sunt importante pentru o serie de motive. În primul rând, ele conferă sens modelului cetățeanului strategic și a comportamentului instrumental. Un model al cetățeanului strategic, orientat spre scopuri individuale, generează utilitatea analitică prin faptul că sugerează că cetățenii își reactualizează evaluările față de partide și politicieni prin considerarea experiențelor anterioare (Fiorina 1981). Un alt model sugerează că cetățenii care acționează instrumental își reduc costurile necesare informării politice prin preluarea informațiilor de la alți cetățeni (Huckfeldt și Sprague 1994). Și un al treilea astfel de model sugerează că cetățenii își reduc costurile informării prin utilizarea unei serii de simplificări sau euristici (Sniderman și alții 1991). Aceste analize, și multe altele de altfel, sunt cel puțin parțial motivate de asumția că cetățenii acționează în moduri rezonabile pentru realizarea scopurilor proprii. Dar dincolo de acest punct, ele pot fi mult mai diferite în modelarea procesului de luare a deciziilor decât pare la o primă privire.

Mai mult chiar, în timp ce conceptul de scop al cetățeanului poate fi considerat inabordabil printr-o investigație empirică, asumțiile auxiliare sunt adesea subiectul evaluării empirice. Astfel, premisa importanței scopurilor individuale ale cetățeanului nu are prea mare valoare până nu reușim să determinăm cum anume sunt realizate aceste scopuri. În această direcție este remarcabilă contribuția modelului votantului retrospectiv propus de Fiorina: acest model descrie consecințele utilizării noțiunii de cetățean orientat spre scopuri proprii și oferă o bază pentru investigații empirice.

Într-adevăr, o mare parte din cercetările contemporane în domeniul comportamentului politic se centrează asupra consecințelor premisei scopurilor cetățeanului. Studiul realizat de Sniderman și alții (1991) este un exemplu al acestui program general de cercetare: interesul central aici este pentru modul în care cetățenii raționează asupra alegerilor pe care le au de făcut și propune o anumită modalitate de a da sens conceptului de scop al cetățeanului prin descrierea a ceea ce ei numesc “lanțuri raționale”. Pe scurt, provocarea definirii cetățeniei lansată de psihologia politică a primit un răspuns în mare parte prin o răstunare a situației. Mai degrabă decât să se concentreze asupra politicului, noua perspectivă examinează modul în care cetățenii încearcă într-o abordare cât se poate de rațională să scadă costurile obținerii și prelucrării informației politice.

Am putea de asemenea sugera că o “nouă abordare” caracterizează o mare parte din cercetările în domeniul sociologiei politice. Mai degrabă decât să se centreze pe măsura în care indivizii sunt reflexii ale mediilor și contextelor și grupurilor în care aceștia sunt incluși, noua perspectivă examinează modul în care scopurile individuale ale cetățeanului sunt realizate sau nu în cadrul unor configurații particulare de timp, spațiu, context. Comportamentul individual nu mai este înțeles ca un produs al determinațiilor exogeni, în schimb, alegerile cetățenilor sunt considerate ca fiind interdependente cu circumstanțele în care acestea au loc. În același timp în care preferințele țin cont de informațiile provenite de la surse de informare controlate de către mediul în care acestea există, cetățenii au de asemenea capacitatea de a influența mediul conform preferințelor lor prin utilizarea propriilor criterii de selectarea a informațiilor. Pe scurt, informația politică este obținută la intersecția dintre scopul cetățeanului definit la nivel individual și oferta de informație politică determinată de către mediu.

Poate neapărat intenționat, cercetătorii economiei politice au lansat în definirea conceptului de cetățenie o provocare care în final a oferit și o parte a soluției pentru problemele investigate de psihologia politică și sociologia politică. Prin recunoașterea costurilor dar și a beneficiilor cetățeniei, analiza în continuă evoluție a comportamentului politic pune o serie de probleme vechi într-o nouă perspectivă. În încercarea de a înțelege cetățenii care erau considerați atât incapabili de a fi independenți cât și neinformați, s-a născut un nou model al cetățeanului - un model al cetățeanului ca și consumator și prelucrător de informații politice, care este conștient de costurile acestor informații, își ia îndatoririle în serios, și reușește în același timp să reziste cu succes impulsului de a fi consumat de politică și afaceri publice. Produsul final este o perspectivă mult mai realistă a cetățeniei și a cetățeanului în sistemul politic democratic - o perspectivă care înțelege cetățeanul în contextul constrângerilor vieții reale, constrângeri impuse de limitările inerente ale cetățeanului în rolul său de collector și interpret al informațiilor politice. De multe ori, această perspectivă revizuită a cetățeanului este nu numai mai realistă ci și mai politică, dat fiind că este structurată pornind de la interese și informații localizate în caracteristici nu numai individuale ci și ale grupurilor și contextelor în care acești indivizi sunt incluși.

Referințe:

- ABRAMOWITZ, A. J. 1994. Issue evolution reconsidered: racial attitudes and partisanship in the US electorate. *American Journal of Political Science*, 38: 1-24.
- Aldrich, J.H. 1993. Rational choice and turnout. *American Journal of Political Science*, 37: 246-78.
- Alt, J.E. The impact of the Voting Rights Act on Black and White voter registration in the South. Pp. 351-77 in *Quiet Revolution in the South: The Impact of the Voting Rights Act 1965-1980*, ed. C. Davison and B. Grofman. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Beck, P.A. 1991 Voters' intermediation environments in the 1988 presidential contest. *Public Opinion Quarterly*, 55: 371-94.
- Berger, B. M. 1960. *Working-Class Suburb*. Berkeley: University of California Press.
- Bobo, L. 1983. Whites' opposition to busing: symbolic racism or realistic group conflict? *Journal of Personality and Social Psychology*, 45: 1196-210.
- Boudon, R. 1986. *Theories of Social Change*, Berkeley: University of California Press.
- Brady, H. E., and Sniderman, P. M. 1985 Attitude attribution: a group basis for political reasoning. *American Political Science Review*, 79: 1061-78.
- Burt, R. S. 1987. Social contagion and innovation: cohesion versus structural equivalence. *American Journal of Sociology*, 92: 1287-335.
- Calvert, R. C. 1985. The value of biased information: a rational choice model of political advice. *Journal of Politics*, 4: 530-55.
- Campbell, A.; Converse, P.E.; Miller, W.E.; and Stokes, D.E. 1960. *The American Voter*. New York: Wiley.
- Carmines, E.G. and Kuklinski, J.H. 1990. Incentives, opportunities, and the logic of public opinion in American political representation, Pp. 240-68 in *Information and Democratic Process*. ed. J. A. Ferejohn and J.H. Kuklinski. Urbana: University of Illinois Press.
- and Stimson,